

Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku
Regionalni aktiv Zagreb

Znanstveni forum
Aktualna istraživanja u primijenjenoj lingvistici:
projekti • resursi • perspektive

SAŽECI IZLAGANJA

Anita Peti-Stantić
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet

Zašto ljudi čitaju, a majmuni ne?

Tijekom izlaganja predstaviti ću što planiramo i što se nadamo ostvariti radom na NPOO projektu Socijalna konstrukcija apstraktnih značenja čitanjem (SKAZ).

Prije svega ćemo, polazeći od teze da receptivni i ekspresivni vokabular ovise o obrazovanosti i načitanosti, istraživati kako upravo te varijable utječu na našu sposobnost razumijevanja i proizvodnje apstraktnih značenja, a onda i čitanje. Mi to možemo, majmuni ne mogu. Pitanje je, dakako, ovisi li to o našim genetskim, epigenetskim, socijalnim ili nekim drugim sustavima.

Uz to, u današnje doba ubrzanog razvoja digitalnih alata, zatrpanost našeg svijeta punim i praznim medijskim prostorima prijeti gušenju slobode, prije svega igre i mišljenja. Zato ćemo istražiti i to kako strategije pobuđivanja znatizelje putem informacijskih praznina u digitalnim medijima utječu na njihovo kritičko mišljenje te možemo li predvidjeti implikacije korištenja velikih jezičnih modela u okviru obrazovnog konteksta.

Tomislava Bošnjak Botica
Institut za hrvatski jezik

Što s „viškom” oblika? Istraživanje morfološkoga preobilja

Na projektu *Morfološko preobilje u hrvatskom jeziku* (MOPREH), koji financira Europska unija programom Next Generation (2024. – 2027.), istražuju se slučajevi/slučajevi dvostrukih odnosno trostrukih oblika u hrvatskom deklinacijskom i konjugacijskom sustavu. Jedan je od glavnih ciljeva projekta dovršetak Baze hrvatskih morfoloških dubleta (Dvojba), koja obuhvaća oko 60 kategorija preobilja s popisom pripadajućih leksema i korpusnim potvrdama. Baza se razvila u sklopu međunarodnoga projekta *Feast and Famine: Confronting Overabundance and Defectivity in Language* (2020. – 2024.).

Uz rad na bazi provode se ispitivanja među jednojezičnim i dvojezičnim govornicima hrvatskoga jezika različite dobi, s posebnim naglaskom na dijalektnu rasprostranjenost i dječji jezik, što su nove istraživačke teme. Govore li Hrvati češće s *Blažem* ili *Blažom*, je li im vrećica punija *naranača*, *naranča* ili *naranči* odnosno *šeću* li se ili se *šetaju* prirodom? Što nam navedena pojava govori o naravi hrvatskoga jezika te kakav je njezin utjecaj na normativnu praksu – doznajmo u izlaganju.

Lidija Cvikić
Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet

Kako jezik oblikuje ranu disciplinarnu pismenost?

Istraživački projekt *Rana disciplinarna pismenost na hrvatskome: obilježja udžbeničkoga diskursa* – RAPID (HRZZ IP-2024-05-2755) bavi se jezikom udžbenika kao ključnim resursom za oblikovanje i posredovanje znanja. Istražuju se specifična obilježja udžbeničkoga jezika i teksta iz područja prirodoslovlja, matematike i povijesti od samih početaka razvoja disciplinarne pismenosti kod učenika (od 1. do 6. razreda osnovne škole). Projekt pruža nove spoznaje o obilježjima hrvatskoga jezika te istovremeno otvara teorijska, metodološka i praktična pitanja relevantna za područje primijenjene lingvistike.

Ana Ostroški Anić
Institut za hrvatski jezik

ENEOLI ili središte za leksičke inovacije

Otroverti i trajharderi, pomalo deluzionisti i svakako antifragilanti koji nisu podlegli brain rotu i permakrizi – sve su to eneolisti ili zaljubljenici u nove riječi i nova značenja. Europska mreža za leksičku inovativnost (*European Network for Lexical Innovation* – ENEOLI, eneoli.eu) okuplja lingviste koji se bave istraživanjem neologizama, kao i leksikografe, terminologe i računalne stručnjake koje zanimaju nove riječi, semantičke promjene u postojećem leksiku te jezična inovativnost na svim razinama jezičnoga opisa. Uz provedbu komparativnih istraživanja i usavršavanja u području neologije, temeljni su ciljevi ove mreže razvoj višejezičnoga glosara neologije te opis suvremenih metoda i alata za prepoznavanje neologizama i njihovo istraživanje.

Branka Barčot
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet

***PhraConRep* ili kad se slože male ruke lingvista, prevoditelja i metodičara nastave stranih jezika**

COST akcija (22115) *A Multilingual Repository of Phraseme Constructions in Central and Eastern European Languages* (*PhraConRep*) počela je s radom u jesen 2023. godine s osnovnim ciljem izrade višejezičnoga repozitorija frazemskih konstrukcija s njemačkim kao polazišnim jezikom. Ciljni jezici u repozitoriju su svi slavenski jezici, mađarski, albanski, rumunjski i turski. U međuvremenu ova COST akcija okuplja sto pedesetak stručnjaka iz petnaestak zemalja Srednje i Južne Europe, a što su oni zajedničkim snagama uspjeli napraviti nakon dvije godine rada te množi li se doista snaga stoput kad se lingvisti, prevoditelji i nastavnici stranih jezika skupe u zbor – odgovore na navedena pitanja (i koješta još) možete doznati na znanstvenom forumu u organizaciji HDPL-a.

Slobodan Beliga
Sveučilište u Rijeci
Fakultet informatike i digitalnih tehnologija

Povezivanje jezičnih resursa u otvorenom prostoru znanja: uloga višejezičnih grafova znanja

U izlaganju se predstavlja COST akcija GOBLIN (CA23147): *Global Network on Large-Scale, Cross-domain and Multilingual Open Knowledge Graphs*, čiji je cilj razvoj otvorenih i višejezičnih grafova znanja za integraciju različitih jezičnih resursa – od leksikografskih i terminoloških baza do korpusa i semantičkih anotacija. Riječ je o četverogodišnjem međunarodnom projektu (2024–2028) koji okuplja istraživače i institucije iz više od 40 zemalja, a naglasak je na mogućnostima koje takva infrastruktura otvara za primijenjenu lingvistiku, digitalnu humanistiku i jezične tehnologije, osobito u kontekstu višejezičnosti, interoperabilnosti podataka i potpore slabije zastupljenim jezicima.

Siniša Runjaić
Institut za hrvatski jezik

Istraživačka mreža za usklađivanje pojava jezične univerzalnosti i raznolikosti s modelima razvoja jezičnih tehnologija

Izlaganje donosi pregled COST akcije *UniDive (Universality, Diversity and Idiosyncrasy in Language Technology)*, međunarodne istraživačke mreže usmjerene na povezivanje jezičnih univerzalija, međujezičnih i unutarjezičnih raznolikosti te jezičnih posebnosti s razvojem suvremenih jezičnih tehnologija. Bit će prikazano kako je akcija nastala na temeljima postojećih inicijativa poput Universal Dependencies i PARSEME te kako se kroz radne grupe nastoji odgovoriti na izazove koje jezična raznolikost postavlja pred modele obrade prirodnoga jezika.

U izlaganju će se ukratko predstaviti ciljevi i organizacija akcije, tematska područja kojima se bave pojedine radne grupe te primjeri dosadašnjih rezultata. Posljednji dio bit će posvećen konkretnim aktivnostima kojima članovi istraživačke skupine za hrvatski jezik doprinose radu akcije i njezinu konačnom završetku krajem ove godine.